

SARA MÜBARİZ QIZI HÜSEYNOVA
Xəzər Universitetinin doktorantı
e-mail:sarahuseynova@yahoo.com

MDB ÖLKƏLƏRİ ÜTT: PROBLEMLƏRİ VƏ NƏTİCƏLƏRİ

Açar sözlər: ÜTT, iqtisadiyyat, effektivliyi, ticarət

Ключевые слова: ВТО, экономика, эффективность, торговля

Key words : WTO, economy, efficiency, trade

1995-ci ildə yaradılan Ümumdünya ticarət təşkilatının (ÜTT) məqsədi müəyyən qaydalar çərçivəsində dövlətlər arasındakı ticarət münasibətlərini danışıqlar yolu ilə həll etməkdir. Baxmayaraq ki, ÜTT BMT-nin ixtisaslaşmış təşkilatı deyil, bununla belə bir çox məsələlərin həllində BMT-lə sıx əməkdaşlıq edir. ÜTT-nin fəaliyyəti 60-dan artıq sazişin – beynəlxalq kommersiya və ticarət siyasətinin əsas hüquq normaları üzərində qurulmuşdur. Bu sazişlərin əsas mahiyyət prinsipi diskriminasiyanın aradan qaldırılmasıdır, yəni sərfəli ticarət rejimi bütün millətlər üçün eynidir. ÜTT-nin əsas məqsədlərindən biri də proteksionizmə qarşı mübarizədir. Aydındır ki, ikinci dünya müharibəsindən sonra ABŞ-ın əsas siyasi xətti olan proteksionizm beynəlxalq ticarətdə də özünü göstərirdi. İqor İ. Kavass qeyd edir ki, «ÜTT-nin yaranmasında əsas səbəblərdən biri kimi ticarətdə mövcud olan proteksionizmi aradan qaldırmaq kimi də baxıla bilər.» [2 - 18 s.]

Dövlətlərin və xalqların, iqtisadiyyatların sıx inteqrasiyası dövründə ticarətin liberallaşdırılması bu prosesləri daha da gücləndirir, onun effektivliyini artırır. Bu təşkilatın əsas funksiyalarından biri yeni ticarət sazişlərinin işlənilib hazırlanması, o cümlədən bu təşkilata üzv ölkələrin parlamentləri tərəfindən ratifikasiyanı keçmiş bu sazişlər əməl olunmasına nəzarət etməsidir.

ÜTT-nin qaydaları inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün bir sıra güzəştlər nəzərdə tutur ki, əgər Azərbaycan bu təşkilata üzv olarsa, bunlar müəyyən mənada ölkəmiz üçün sərfəli ola bilər.

Bununla belə ÜTT-na üzvlüklə bağlı elə məsələlər vardır ki, onların qəbul olunması ölkə iqtisadiyyatının müəyyən sahələrinə ciddi zərbə vura bilər.

MDB ölkələrinin bir çoxunun ÜTT –na daxil olması praktikası onların iqtisadiyyatında müəyyən problemlər yaratmışdır. Odur ki, onların üzləşdiyi problemlərlə biz də üzləşə bilərik. Belə neqativ hallarla üzləşməmək üçün ən düzgün yol onların təcrübəsini öyrənməkdir.

ÜTT tələbləri təkcə əmtəənin keyfiyyəti üzərində deyil, eyni zamanda onun maya dəyərinin aşağı olmasına təsir göstərir. Bu haqda gedən mübahisələrin səbəblərini öyrənmək üçün bura daxil olmuş və daxil olmağa hazırlaşan ölkələrin problemlərini araşdırsaq müəyyən nəticələrə gələ bilərik. Əlbəttə ki, ilk növbədə ÜTT daxil olan MDB ölkələrinin keçdiyi yolu və problemləri təhlil etməliyik.

Bildiyimiz kimi, MDB ölkələri arasında ÜTT daxil olan ilk ölkə Qırğızıstan olmuşdur. Qırğızıstanın ÜTT-nin 1998-ci ildən üzvüdür və başqa MDB ölkələrindən fərqli olaraq onun bu təşkilata daxil olma prosesi çox az çəkmişdir, təxminən iki il yarım müddətində bu ölkənin rəhbərləri ilə ÜTT-in danışıqlar prosesi getmişdir.

Qırğızıstanın ÜTT bağlı danışıq sənədlərinə nəzər salsaq görürük ki, bu ölkənin rəhbərliyi nəyin bahasına olursa olsun ÜTT daxil olmağı özünə siyasi məqsəd kimi qoymuşdu.

Qırğızistanın ÜTT-ə daxil olma prosesi başqalarından fərqli olaraq daha asanlıqla və qısa müddətdə keçdi.

T. Филиппова qeyd edir ki, «Əmtəə ticarəti və xidmətlərlə bağlı məsələlərin müzakirəsində Qırğızistan tərəfi ÜTT-yə ciddi güzəştlərə getmişdir. Məsələn, ÜTT-nin tarif mövqeyi bütün mallara şamil edilmişdir. Nerezədentlərə, yəni ki, ölkə daxili fəaliyyət göstərən hüquqi və fiziki şəxslərə, bazar xidmətlərindən, eyni zamanda bank xidmətindən istifadədə məhdudiyyətsiz istifadə etmələrinə praktiki şərait yaratmışdır. Təkcə dövlətin təhsil, ölkə daxili hava nəqliyyatı ilə daşınma, elektrik təchizatı, vəkil və patent xidmətləri istisna olmaqdadır.» [26- 7 s.]

ÜTT-yə daxil olmanın Qırğızistan iqtisadiyyatına təsirini bir mənalı qəbul etmək olmaz. Bununla belə qırğız malları üçün xarici ölkələrdə, eyni zamanda, yüksək inkişaf etmiş ölkə bazarlarına yollar açılmışdır.. Bununla belə Qırğızistan Milli Statistika Komitəsi qeyd edir ki, ÜTT-yə daxil olduqdan bu günə qədər idxalın həcmi çox az dərəcədə artmışdır. Eyni zamanda birbaşa xarici investisiyanın artımı nəzərə cəran qədər artmamışdır.

ÜTT-yə ikinci daxil olan ölkə **Gürcüstan** olmuşdur. Bu ölkə ÜTT-yə üzv olmaq haqqında fikrini 1996-cı ilin iyulunda bəyan etmişdir, 2000 ilin iyunundan bu təşkilatın üzvüdür. Gürcüstan da Qırğızistan kimi bu təşkilata tələm-tələsik girdiyindən, o üzərinə götürdüyü öhdəçilikləri yerinə yetirməkdə çətinliklər çəkməkdədir.

«Gürcüstan antidempinq tədbirlərini, yəni ki, daxili bazarın qorunmasını realizə edə bilməmişdir, çünki əvvəlcədən təşkilatı və inzibati strukturlar formalaşdırılmamışdı. Təcili həlli tələb olunan intellektual mülkiyyətin qorunmasına dair məsələlər hələ də həllini gözləyir..»

Gürcü müəlliflər yazırlar ki, «Gürcüstan üçün ticarət markalarının qorunmasının böyük əhəmiyyəti vardır. Çünki bu ölkənin idxalının və valyuta gəlirinin əsas mənbəyi şərabçılıqdan və başqa içki məmulatlardandır.»[12- 43 s.]

Odur ki, özündən asılı olmayaraq, belə bir sual hamını maraqlandıra bilər: ÜTT-yə üzv olmaq Gürcüstana nə vermişdir?

Gürcüstan : ÜTT-na daxil olduğu il xarici investisiya qoyuluşu gözə dəyəcək dərəcədə artmadı, ancaq E. Şvarnadze iqtidarı gedəndən sonra bu göstərici artdı. İndi Gürcüstanda xarici firmaların və müştərk müəssisələrin sayı artmışdır, bu da Gürcüstan iqtisadiyyatına xarici investisiyanın qoyulduğundan xəbər verir.

ÜTT-na üzv olan üçüncü ölkə **Moldova respublikasıdır**. Onun üzvlüyü 2001-ci ildən başlanır.

Qırğızistan və Gürcüstandan fərqli olaraq Moldovanın : ÜTT-na üzv olunması uzun çəkmişdir. Ümumilikdə səkkiz ilə yazın bir müddət olmuşdur. Bunu hər şeydən əvvəl Moldova hökumətinin dəqiqiqtisadi siyasəti olmamağı ilə izah etmək olar.

A.İ. Evdokimovun dediyinə görə «Moldova inkişaf etmiş ölkələrin təzyiqi altında bir sıra sazişlərə qol çəkməli oldu ki, formal olaraq bunlar BVF tərəfindən tənziqlənmirdi və bütün iştirakçı ölkələrə aid deyildi.»[11- 48 s.]

«Bank sahəsində Moldova ciddi tənziqlənməni saxlaya bilmişdir.» Xarici banklar onun ərazisində öz fəaliyyətlərini filialları və müştərk kompaniyalar vasitəsi ilə həyata keçirə bilərlər. Ancaq bir şərtlə: əgər onlar Moldova Milli Bankından xarici bankın nümayəndəliyini açmaq üçün lisenziya alıblarsa və s.

ÜTT-na üzv olduqdan sonra kənd təsərrüfatında vəziyyət daha da gərginləşdi: inkişaf tempi zəiflədi, istehsal həcmi 2003-cü ildə 14% azaldı, ancaq 2004-cü ildə vəziyyət stabilləşdi, 2005-ci ildə stabil inkişaf 21% -ə çatdı.

Ermənistanın ÜTT-na üzvlüyü 2003-cü ildən başlayır.

Ermənistan bazar iqtisadiyyatına keçəndən liberal iqtisadi istiqamət götürmüşdür. Xarici ticarət rejimi həddindən artıq liberaldır və idxalın maksimal həcmi üçün vergi 10% təşkil edir.

ÜTT-nun tələblərinə uyğun gəlməyən Ermənistan kənd təsərrüfatı məhsullarıdır ki, ona da himayədarlıq etmək mümkün deyil.

«Ermənistan ÜTT-yə üzv olduğu andan doqquz il keçə də, indiyə qədər heç bir gözə dəyən nailiyyətləri yoxdur.» [11- 63] Odur ki, bu ölkənin ÜTT-nə üzv olmaqla nəyinsə dəyişəcəyinə inanmaq ağıla sığılmaz.

Ukrayna ÜTT-na 2009-cu ildə qəbul edilmişdir. Ötən bu üç il ərzində bu ölkə ÜTT-na üzv olan ölkələr üçün ilk növbədə xammal bazasına çevrilmişdir. Metal emalı, kimya sənayesi məhsulları, yeyinti sənayesinin bəzi məhsulları, taxıl bazarları xarici strukturların əlinə keçmişdir. Ukrayna əsas iqtisadi göstəricilərinə görə özünü rəqabətə dözümlü göstərə bilmədi/

«Ukrayna sənayesi və milli biznesi faktiki olaraq öz dövrüyyəsini azaltdı, bu isə böyük müəssisələrin dayanmasına səbəb oldu. Maliyyə və bank sahəsinə nəzər salsaq görərik ki, burada da böhran davam etməkdədir.» [15- 64 s.]

ÜTT-na daxil olan ölkələrin, əsasən ABŞ və Avropanın bankları ilə müştərək olan Ukraina bankları, onların çökməsi nəticəsində sənayenin kreditləşməsində problemlərlə üzləşmişlər.

«Ukraynanın ÜTT-na üzvlüyünü həyata keçirmiş “narıncıların” tələm-tələsik sazişlərə qol atması, milli marağı nəzərə almaması xoşa gəlməz nəticələrə gətirmişdir. Bununla belə Ukrayna hökuməti ÜTT-na qalmağın tərəfdarıdır və onun qarşısında milli maraqlarına uyğun şərtlər qoymaqladır.» [14- 42s.]

Rusiyanın ÜTT-na üzvlüyünə dair danışıqlar hələ 1995-ci ildən başlamışdır. Bununla belə ruslar iqtisadi təhlükəsizliklərinə nəzərə alaraq, başa düşdülər ki, maliyyə-kredit sahələri güclü xarici “oyunçuların” əlinə keçə bilər. Odur ki danışıqlar prosesi ötən ilin noyabrın 10 başa çatdı və Rusiyanın ÜTT-na üzvlüyünə dair məruzə 2001-ci ilin dekabrın 16-da ÜTT-nın Nazirlər Konfransında dillənildi və Rusiyanın ÜTT-na üzvlüyünə dair qərar qəbul edildi. Rusiyanın ÜTT-na üzvlüyü ilə bağlı qərarı Dövlət Duması təsdiq etməlidir.

RF-nin antideminq kodeksinə uyğun olaraq bazarın qorunması ilə bağlı tədbirlərin keçirməyəcəyinə razılıq verməsi və buna uyğun tədbirlər sənayeyə dövlət yardımının dayandırılması deməkdir.

Rus müəllifləri qeyd edirlər ki, «Rusiyanın beynəlxalq ticarəti liberallaşdıran ÜTT-na üzv olmasının qarşı çoxlu mülahizələr mövcuddur.» [14-54 s.]. Bununla belə, nəzərdən qaçırtmamalıyıq ki, müasir dünyada Rusiyanın effektiv xarici iqtisadi siyasət yeritməsi üçün xarici partnyorlarla bərabərhüquqlu xarici ticarət əməliyyatları aparmağa şərait yaradır.

Rus iqtisadçıları bununla bərabər ÜTT-na üzv olduqdan sonra hansı neqativ hallarla üzləşəcəkləri danışmağa başlayıblar. İndiki dövrdə Rusiyada mövcud olan sənayeyə dövlət yardımının, eyni zamanda xarici investisiyanın rolunu məhdudlaşdırır.

Rusiyanın bu sazişlərə qoşulması bir sıra hallarda ölkənin bir çox sənaye müəssisələrinin dayanmasına gətirib çıxaracaqdır.

Qarşılıqlı ixrac rüsumunun götürülməsi MDB ilə mövcud olan sazişlərin yenidən baxılmasına gətirib çıxarır və iqtisadi əməkdaşlıqlarına ciddi zərbə vurur də s. Belə ki, Rusiya tərəfi ÜTT ilə sazişləri korrektə etməlidir ki, böhranla üzləşməsin.

Qazaxıstan ÜTT-na üzlüyü ilə bağlı danışıqları 1993-cü ildən aparır, ancaq indiyə qədər davam etməkdədir.

Qazaxıstan hökuməti ÜTT ilə bağlı texniki detalları hazırlamaqdadır .

«Ancaq Rusiya və Belarus tərəfindən təsis edilən gömrük ittifaqı 2010-cu ildə qüvvəyə minən saziş bu prosesi çətinləşdirmişdir. Bu üç ölkə vahid blok şəklində ÜTT-na daxil olmaları barədə danışıqlar aparırlar. Bu yaxınlarda bu ölkələrin rəhbərləri bəyan etdilər ki, bu strategiyadan uzaqlaşb, hərə özü individual şəkildə bu təşkilata üzv olacaqlar. ÜTT-nın məmurları da kollektiv üv olmağın işi ləngidəcəyini deyirdilər.» [11- 54 s.]. Ümumilikdə Qazaxıstanın ÜTT-na üzlüyü ilə bağlı danışıqlar Gömrük İttifaqı yaranana qədər 15-16 il sürmüşdür.

Qazaxıstan ÜTT-na üzlüyü ilə bağlı ilk növbədə əmtəə istehsalının rəqabətə dözümlüyünü təmin etməli və müəyyən üstünlüklər əldə etməlidir.

Özbəkistan ÜTT-na üzv olması haqda ərizəni 1994-cü ilin dekabrında vermişdir və bu təşkilatın tam hüquqlu üzv olacağını bəyan etmişdi. Həmin ilin dekabrın 21-də ÜTT-nın Baş Şurası özünün növbəti sessiyasında bu təklifi müsbət qarşılamış və qərar qəbul etmişdi ki, Özbəkistanın ÜTT-na qəbul olunması ilə bağlı İşçi qrupu yaratmışdır.

1998-ci ilin sentyabrında Özbəkistanın xarici ticarət rejimi haqqında rəsmi Memorandum və Özbəkistanın xarici ticarət fəaliyyəti dair qanunlar və qanunvericilik aktlarında parçalar ÜTT-nın Katibliyinə verilmişdir.

«Özbəkistan tərəfi anlamağa çalışır ki, ÜTT-na üzlük istər Özbəkistan üçün, istərsə də beynəlxalq təşkilata üzv-ölkələr üçün qarşılıqlı faydalı olmalıdır.» [24-3 s.]

Türkmənistan başqa MDB ölkələrindən fərqli olaraq ÜTT-na üzlüyü ilə bağlı heç bir müraciət etməmişdir. Avropa İttifaqı bununla bağlı Türkmənistana təklif etmişdir ki, ÜTT-na üzlüklə bağlı ərzə versin. Bunu Aİ adından Aİ-nin komissiya sədri Joze Barrozu Aşqabadda olarkən təklif etmişdi Ancaq türkmən tərəfi heç bir cavab verməmişdir.

Belarusunun ÜTT-na üzv olması ilə bağlı danışıqlar uzun müddətdir ki, davam edir. Son illərdə siyasi motivlərlə bağlı bu danışıqlar dayandırılmışdır. Bu ilin dekabrında Rusiyanın ÜTT-na üzlüyünə baxılacaqdır. Rusiya isə öz növbəsində Belarusla Gömrük ittifaqındadır. Bu o deməkdir ki, Belarus fa bu təşkilata üzv olacaq?

«Bu proses Belarusda çoxdan gedir. İşçi qrupun sonuncu iclası 2010-cu ilin əvvəlində keçirilmişdir. Bundan sonra Belarusun üzlük prosesi ləngimişir. Səbəb kimi, Aİ və ABŞ-n danışıqlar prosesinin dayandırmasıdır.» [23- 4 s.]

Belarus siyasətçiləri yaxın vaxtlarda danışıq prosesin bərpa edəcəkləri ilə bağlı bəyanat da vermişlər və qeyd etmişlər ki, Rusiyanın bu təşkilata üzlüyündən Belarus heç də uduzmur. Hər şeydən əvvəl bu Gömrük İttifaqı və Vahid iqtisadi məkanla bağlıdır. Aydındır ki, Gömrük ittifaqı ilk növbədə ÜTT-nın prinsipləri əsasında yaranmışdı. Bu təşkilatın bir üzlünün ÜTT-na üzv olması, qalanlarını da bu təşkilata yaxınlaşdırır.

Azərbaycanın ÜTT-na üzv olması ilə bağlı addımlar tələsik deyil. Azərbaycan tərəfi hər şeyi ölçüb biçir, hər şeydən əvvəl, bu təşkilata daxil olduqdan sonra onun iqtisadiyyatımıza verəcəyi xeyr maraqlandırır

NDB ölkələrinin ÜTT-na üzv olma prosesinin çətinliklərinə görə Azərbaycan tərəfi. Bu təşkilata üzv olmanı bir mənalı qarşılamır.

Rusiya kimi ölkə 1993-cü ildən bu təşkilatın üzvü olmağa çalışır, eyni zamanda bu prosesi uzadır.

V.Bayramovun fikrincə «Azərbaycanın bu təşkilata ehtiyatla yanaşmasının məntiqi əsasları vardır. Hər şeydən əvvəl ÜTT-na üzvlük ticarətdə üstünlüklər gətirsə də, ümumilikdə ölkə iqtisadiyyatına və kənd təsərrüfatına ciddi zərər də vura bilər.» [5- 25 s.]

Ölkə ÜTT-na daxil olsa əmtənin və xidmətlərin qiymətləri aşağı düşür. Bu isə özünü üç qrupda: dövlət büdcəsinin, istehsalçıların və istehlakçıların gəlirlərində özünü göstərir. Odur ki, ÜTT-na üzv olmamaqda üçüncü qrup udur.

ÜTT-na üzvlük qalan iki qrupa mənfi təsir göstərir. Odur ki, bu təşkilata üzvlüklə bağlı Azərbaycan hökuməti ciddi siylər göstərməlidir ki, bu iki qrupu zərbə altında qoymasın.

Risqlər arasında idxal tariflərinin kəskin endirilməsidir. Bu daxili istehsalçının mallarının rəqabətə dözümlüyünü azaldır. Bununla belə ÜTT-na üzvlük sahibkarlığa mane olan bürokratik əngəllərin qarşısını alır. Eyni zamanda kreditlərə verilən bank faizini azaldır.

Azərbaycan öz gömrük tariflərini qorumaq üçün ÜTT-nin üzvü olan ABŞ və Aİ ilə razılaşdırmalıdır. Bu isə çox da asan proses deyildir.

Azərbaycanın ÜTT –da iştirakı onun üçün çoxlu üstünlüklər yaradır bunlar aşağıdakılardır:

1. Xarici bazarda yerli məhsulun satılmasında diskriminasiyanın götürülməsi.
2. Ticarət mübahisələrinin beynəlxalq mexanizmləri ilə həlli
3. Xarici investisiya qoyuluşu üçün yaxşı mühitün yaranması və qanunvericiliyin ÜTT-nin normalarına uyğunlaşdırılması.
4. ÜTT-na üzv olan ölkələrdə yerli Azərbaycan ivestorlarının, əsasən bank sahəsində, imkanlarını artırmaq.
5. Xarici mallar, xidmətlər və investisiya axınının artığı şəraitdə yerli məhsulun rəqabətə davamlılığını artırmaqla əlaqədar onun keyfiyyətini artırmaq üçün şərait yaratmaq.
6. Beynəlxalq ticarətdə milli maraqlara uyğun qaydaların hazırlanmasında iştirak etmək;
7. Beynəlxalq ticarətin iştirakçısı kimi ölkənin dünyada imicini artırmaq, və s.

İqtisadi cəhətdən zəif olan MDB-nin bir ölkəsinin ÜTT-na qəbul olmasını hər şeydən əvvəl iqtisadi deyil, siyasi xarakter daşdığını qeyd etməliyik və bu baxımdan ÜTT –na üzvlüklə bağlı danışıqlarda çox diqqətli olmağım lazımdır, çünki ÜTT-na üzv olduqdan sonra aktiv mövqe tutmaq lazımdır ki, beynəlxalq ticarətdə ölkənin strateji iqtisadi maraqlarını qoruyasan. Bundan əlavə, beynəlxalq ticarətin yeni qaydalarının hazırlanmasında başqa ölkələrlə blok şəklində ticarətin bu və digər mallarla liberallaşması ilə bağlı məsələlərdə ölkənin mövqeyini qorumaq lazımdır.

ƏDƏBİYYAT

Azərbaycan dilində

1. Azərbaycan və ÜTT: Xidmətlər Ədalət Muradov
2. ÜTT-yə üzvolma: Prosedur, tələblər və maliyyətlər İqor İ. Kavass
3. Azərbaycan Respublikasının xarici ticarət sahəsində qanunvericiliyinin təhlili S. H. Abdullayev, G. F. Dadaşeva və C. Ə. Feyzullayev

Rus dilində

4. Авдокушин Е.Ф. Международные экономические отношения. - М.: Юрист, 2000 г.
5. В.Байрамов. Политический документ по оцениванию процесса внедрения Азербайджана во Всемирную торговую организацию.

6. Введение к Генеральному Соглашению по тарифам и торговле и Всемирной Торговой Организации. Брюссель, 1994г.22. Петров С.
7. ВТО Международная торговля и торговая политика. Бюллетень иностранной коммерческой информации №132, М., 2011 г.30. Сабельников Л.В.
8. Гаврилко Н.Н. Мировая экономика и международные экономические отношения. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2000 г.
9. Генеральное Соглашение по тарифам и торговле / Всемирная Торговая Организация (ГАТТ/ВТО).
10. Генеральное соглашение о торговле услугами: основные принципы и условия присоединения.
11. Дюмулен И.Н. Всемирная торговая организация. - М.: Экономика, 2003 г.
12. Евдокимов А.И. Международные экономические отношения. - М.: ТК Велби, 2003 г.
13. Загашвили В. Торгово-политические инструменты ВТО // МЭиМО, 2002 г. № 8.
14. Запад приглашает Россию в ВТО, но условия остаются жесткими. Финансовые известия, 29.04.97г.
15. Коллектив авторов под общей редакцией С.Ф.Сутырина. ВТО: угрозы и возможности в условиях выхода на международный рынок. - Москва, "Эксмо. М.2008
16. Либерализация международных операций с услугами. ЮНКТАД и Мировой Банк, 1994г.
17. Международная торговля услугами в мировой экономике и политике. Мировая экономика и международные отношения, №8, М., 1990г.31. Сабельников Л.В.
18. Международные экономические отношения / Под ред. Е.Ф. Жукова. - М.: ЮНИТИ, 2000.
19. Международные экономические отношения / Под ред. проф. В.Е. Рыбалкина. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006 г.
20. Международные экономические отношения / Под ред. проф. И.П. Фоминского. - М.: Юристъ, 2000 г.
21. Мировая экономика / Под ред. проф. А.С. Булатова. - М.: Юристъ, 1999 г.
22. Мукерджи А. Внедрение нормативов ВТО: проблемы развивающихся стран // МЭиМО, 2003 г. № 6.
23. Основы торговой политики и правила ВТО. - М: Междунар. отношения, 2005 г
24. Переговорный процесс по присоединению Беларуси к ВТО
25. www.mfa.gov.by/export/wto/
26. Путь Узбекистана во Всемирную торговую организацию.
www.centrasia.ru/newsA.php?st=1059127380
27. Россия ВТО: поспешать, да не спеша. Экономика и жизнь №46, 1996г.10. Кругляк В.
28. Россия ВТО: осторожно, двери закрываются! Эксперт №1, 1998г.18. Николаева О.
29. Семенов Р.А. Международные экономические отношения. - М.: Гардарика, 2000 г.
30. Т. Филиппова Кыргызстан и ВТО: подводя итоги десятилетия. Выпуск 1PDF • 0.92 В
31. А. В. Шорников. ВТОржение в Россию: последствия для бизнеса. Москва, Издательство «Вершина» М.2006

İngilis dilində

32. Trade in Services: The National Examination. Great Britain, 1984
33. U.S. National Study on Trade in Services. USA, 1983
34. Edited by M N Cardwell, M R Grossman, C Rodgers
CABI November 2003
35. The World Trade Organization: A Very Short Introduction Amrita Narlikar

SARA ГУСЕЙНОВА

Докторант Университета Хазар
e-mail:sarahuseynova@yahoo.com

СТРАНЫ СНГ И ВТО: ПРОБЛЕМЫ И РЕЗУЛЬТАТЫ

статье рассматривается вопрос эффективности вступления стран СНГ в ВТО, анализируются негативные случаи, связанные с вступлением в ВТО, и подчеркивается, что в процессе вступления Азербайджанской республики в ВТО, и она может столкнуться с такими проблемами. Поэтому необходимо изучение как экономических так и политических мотивов вступления стран СНГ в ВТО. Это позволит Азербайджанской Республике учитывать практику этих стран и не допустить те ошибки, которые были во время их вступления в ВТО

SARA HUSEYNOVA

PHD of Khazar University
e-mail:sarahuseynova@yahoo.com

CIS COUNTRIES AND WTO: PROBLEMS AND RESULTS

The article discusses the effectiveness of the entry of the CIS countries in the WTO are analyzed negative incidents associated with entry into the WTO, and stressed that the process of accession of the Republic of Azerbaijan to the WTO, and it may face such problems. It is therefore necessary to study both economic and political motives of joining the CIS countries in the WTO. This will allow Azerbaijan to take into account the practice of these countries and to avoid the mistakes that were at the time of their accession to the WTO

Rəyçilər: t.ü.f.d. S.Hüseynova, t.e.d. İ.M.Məmmədov.

“Avropa və Amerikanın yünü və müasir tarixi” kafedrasının 12 sentyabr 2012-ci il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür. (protokol N 1)